

חיי שרה

The Ancient Triennial Cycle (Eretz Yisrael)

Historical Background

- This system was practiced in **ancient Palestine**, especially in the **Land of Israel** during the Second Temple and early rabbinic periods.
- In contrast, the **Babylonian Jewish communities** used the **annual cycle**, dividing the Torah into **54 parashot** (weekly portions) — the system that eventually became standard everywhere.

Structure

- The Torah was divided into about **154–167 smaller sections**, known in rabbinic sources as **sedarim** (sing. *seder*).
- Each *seder* was read on **Shabbat morning**, completing the Torah in roughly **three and a half years**.

Sources

- The Jerusalem Talmud (Megillah 4:1, 75a) refers to this system:

“The people of the land of Israel complete the Torah in three years, while those in Babylonia complete it every year.”

- Medieval references (e.g., by *Megillat Ta’anit* commentators and Maimonides) confirm that this triennial cycle continued in some communities into the **8th–9th centuries**.

רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יג:א

המנהג הפשוט בכל ישראל שמשלימין את התורה בשנה אחת. מתחילין בשבת שאחר חג הסוכות וקורין בסדר בראשית, בשניה אלה תולדות, בשלישית ויאמר יי' אל אברם, וקוראין והולכין על הסדר הזה עד שגומרין את התורה בחג הסוכות. ויש מי שמשלים את התורה בשלש שנים, ואינו מנהג פשוט.

Characteristics

- The divisions did **not** necessarily align with the later Babylonian *parashot*.
- Readings often began or ended at natural narrative or legal junctures, so the weekly readings were **unequal in length**.
- Festivals and special Sabbaths had their own designated readings, interrupting the sequence when necessary.

Demise

- Over time, the **Babylonian annual cycle** became universal, probably due to Babylonian influence on liturgy and halakhic standardization.
- By the **Geonic period (8th–9th centuries)**, the annual cycle was dominant in all Jewish communities.

רוב המקורות המצויים בידינו מצביעים על חלוקת התורה לקנ"ד (=154) סדרים . מספר סדרים זה מובא בסופם של חומשים המודפסים בימינו לפי הפירוט הבא:

בראשית – 43; שמות – 29; ויקרא – 23; במדבר – 32; דברים – 27.

שמעון הכהן בירבי מגס (ארץ ישראל, מאה 6): ואבא (בר' כד:מב)

ואבא היום אליהעין ואמר ה' אלהי אדני אברהם אס'שדנא מצליח דרלי אשר אנכי חלד עליה:

כילל עשרה ונתגבר
ולא נכשל ושלום עבר
לן ביקר בשומעו [ר...] דבר
5 מיי יצא ה (דבר) (בר' כד:נ)

ממחביו העביר גיהי

והוצלו רגליו מדחי
נהר בתזותו חיבור תיחי
כי מיי היא (שופ' יד:ד)

10 שמח בואת העלילה
כי נימן לתאלה תעלה
עבד משקיל ימשול בתהילה
ובתוך אחים יח <לק נחלה> (מש' ח:ב)

15 פיו ארש טוב [זי]כדו
ולכל רואיו שפר מרכדו
צנוע כל אשר יעשה בעודו
[ב... .. דו]

20 קדוש לא שינה עידניו
ודישן באוסם עדניו
רצון יראיו עש בעיניניו
כי בעבד פאל[ניו] (יש' כד:ב)

שאלה מילא והעלה אבר
בצדק תבא מעבר
תברך לחתן עזר בסיבר
25 נקבה תסובב נב(ר) (יר' לא:כא)

2 כילל עשרה: השלים ואסף עשרה גמלים. / 6 העביר: הנושא: ה'. / 7 רגליו: שו

אליעזר עבד אברהם. / 8 חיבור תיחי: זיווג של קיימא. / 10 העלילה: המקרה. /
11 לתאלה: ראה איכה ג:סה; כמו: לחלואה. תעלה: רפואה, בניין. והשווה פיוטי ינאי, עמ'
קמא, שורה קטו: 'ומתוך תאלה תעלה'. / 12 עבד משכיל: השווה בר"ר ס:ב, עמ' 640:
'כת' עבד משכיל ימשול בבן מביש וגר' [מש' יז:ב] עבד משכיל זה אליעזר, מה היתה
השכלתו... ובתוך אחים יחלק נחלה [שם, שם] כי בתוך אחים יחלק נחלה, מה אילו
מזכירין זכות אבות אף זה מזכיר זכות אבות שנ' ויאמר ה' אלהי אדני אברהם. / 14 פיו
ארש: אליעזר סיפר מיד, שהרכוש שבידו איננו שלו כ־אם 'עבד אברהם אנכי'; והשווה
בר"ר ס:ט, עמ' 651. טוב זיבדו: חלקו ומתנתו הטובים. / 15 מרבדו: קישוטיו,
רבידו. / 18 קדוש: הקדוש־ברוך־הוא. לא שינה עידינו: לא שינה את מזלו הטוב; ועל־
פי דנ' ב:כא. / 19 באוסם: בשובע. / 22 שאילה מילא: את משאלתו של אליעזר נתן
לו ה'; ועל־פי החריוה הפנימית מוטב אולי לנקד מְלֵא (על דרך ל"י). ותעלה אבר:
אליעזר; על־פי יש' מ:לא. / 23 בצדק: כמו: בזכות. הבא מעבר: כינוי לאברהם, שבא
מעבר הנהר. / 24 תקף: הביא בתכיפות. לחתן: ליצחק הביא עזר כנגדו. בסיבר: טוב.

בראשית כ"ה:א' וַיִּסֶּף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וְשִׁמָּה קְטוּרָה:

Avraham took another wife whose name was Keturah

רש"י קטורה – זו הגר, ונקראת קטורה על שנאים מעשיה כקטורת, ושקשרה פתחה שלא
נזדווג לה אדם מיום פרשה מאברהם.

This is Hagar. She was named Keturah because her deeds were as beautiful
(sweet) as incense (Bereshit Rabbah 61), and because she tied her womb and
did not consort with any man from the day she separated from Avraham.

רשב"ם קטורה – לפי הפשט: אין זו הגר. **אבן עזרא** קטורה – איננה הגר.

שמעון הכהן ברבי מנחם (ארץ ישראל, מאה 6): "קדושתא" לסדר "ויוסף אברהם" (ראש סדר בא"י)

מַעֲשֵׂה הָרָעָה מַצְלִיחַ מְהֵרָה
יִסְכֶּה עַד תְּשָׁעִים לְהוֹלִיד אַחֲרָהּ
נֶפֶשׁ יִקְרָה בְּאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים עֲבָרָהּ
וְנֶפֶשׁ שׁוֹקֵקָה מִיַּד אַחֲמָה וְהָרָה
5 סִיחַ חֲכָמָה פְּתוּרָה לְקוֹנֶיהָ
אֵין זְכוּרֹן לְרֵאשׁוֹנִים זֹה הָגֵר וּבְנֵיהָ
עָרְמָה וּבִינָה תַעֲזֹ לְמַבִּינֶיהָ
וְגַם לְאַחֲרוֹנִים זֹה קְטוּרָה וְהַמּוֹנֶיהָ

פָּרָה אֲשֶׁר הִיטָה בְּכַרְמוֹ נוֹטְרָת
 10 הִיא הֶגֶר אֲשֶׁר מְצָאָה נִיטְהָרָת
 צִיִּין שְׂמָה קְטוּרָה בְּשֵׁם טוֹב מְעוֹשָׁרָת
 שְׁקִיטָרָה מְעֻשִׂיָּה בְּרִית הַקְטוּרָת

קוֹשִׁי רָאָה אֶזְרַח בְּרֹאשָׁנָה
 לְהוֹלִיד מְעוֹר נְחֹלַת מְתָנָה

15 רְבִים חוֹמְלִים בְּאַתְרוּנָה
 כִּי הַזּוֹרִיעַ בְּדִמְעָה קוֹצֵר בְּרִינָה

שׁוֹכֵן עַד אֲשֶׁר אֵין לְפָנָיו עוֹלָה
 הַצְלִית לוֹ בְּסוֹף קֶץ תִּיכְלָה
 תָּמָה אֶתְזוֹ הוֹלְכִי בְּכִסְלָה
 20 כִּי רַבּוֹ בְּגִי שׁוֹמְמָה מְבַגִּי בְּעוֹלָה

1 יסכה: שרה. 2 גפש יקרה: שרה. באותות ומופתים: בנס. עברה: הרתה. ונפש שוקקה: הגר. אחמה: נתייחמה. 5 סיח... לקוניה: דברי החכמה ידועים לבעליהם, לחכמים; והם האמורים בהמשך ('אין זכרון' וכו'). 7 תעז: תתן עוז ומעלה.

לחכם'. / 9 פרה: על דרך בינוני פֶּעַל, והיינו, פורייה; השווה: 'אשתך כגפן פריה' (תה' קכח:ג). אשר... בכרמו נוטרת: בעבר, שכבר היתה אשתו; ועלפי שה"ש א:ו. / 10-12 היא... מעשיה: השווה בר"ר סא:ד, עמ' 661: 'יוסף אברהם ויקח אשה וגו' ר' יהודה אמר זו הגר אמר ליה ר' נחמיה... והכת' ושמה קטורה, אמר ליה שקיטרה מצוות ומעשים טובים'. והשווה עוד תנחומא, חיי שרה, ח: 'ר' אומר היא הגר היא קטורה ולמה נקרא שמה קטורה שהיתה קטורה כנוד... דבר אחר למה נקרא שמה קטורה שנאים מעשיה כקטרת'. / 13 קושי: ראה לעיל, הביאור לטור 4, במצוטט מבר"ר: 'כמה צער כמה יגיעה'. אזרח: אברהם אבינו. / 14 מעור: מאשתו שרה. נחלת

מתנה: בניס, על-פי תה' קכז:ג; ומתנה היא נחלה, ונוספה לשם החרוז. / 15 חומלים: אוספים יבול, וזה משמעות 'חמל' בסורית. / 16 הזוריע... ברינה: על-פי תה' קכו:ה. / 17 שוכן עד: כינוי לקדוש-ברוך-הוא; על-פי יש' נז:טו. / 18 הצליח לו בסוף: עשה לו בסוף. קץ תיכלה: את סוף ימיו, למוצלחים; והשווה תה' קיט:צו. / 19 תמה... בכסלה: תמהו עליו הטיפשים. / 20 רבו... בעולה: יש' נד:א. שוממה: יושבת המדבר.

קהלת פרק א (יא) אֵין זְכוֹרֹן לְרֹאשִׁינִים וְגַם לְאַחֲרָנִים שִׁיְהִיו לֹא יִהְיֶה לָהֶם זְכוֹרֹן עִם שִׁיְהִיו לְאַחֲרָנָה:

קהלת פרק ח (יא) אֲשֶׁר אֵין נַעֲשֶׂה פִתְגָם מַעֲשֶׂה הָרָעָה מִהֲרָה עַל כֵּן מְלֹא לֵב בְּגִי הָאָדָם בָּהֶם לַעֲשׂוֹת רָע:

בראשית רבה (תיאודור-אלבק) פרשה מה (פרשת לך לך)

(ד) [ויבא אל הגר ותהר] ר' לוי בר חיתא אמר: מביאה הראשנה עיברה... אמר ר' חנינה בן פזי: הקיצאונים הללו, אינן לא ניכושים ולא נזרעין, מאיליהן הן מתמרין ועולין. והחיטה הזו, כמה צער וכמה יגיעה עד שלא תעלה.

R. Levi bar Hayta said: [Hagar] conceived from the first act of intercourse... R. Hanina bar Pazi said: These summer onions are neither weeded nor planted; they grow all by themselves. Wheat, however, just how much pain and effort [must be invested] until it grows?!

"סליחות" מאת שמעון הכהן בירבי מִגָּס (קטע גניזה)

